

"Teşarük, maddiyatta eseri azîmleştirir, fevkalâde yapar. Maneviyat ve efkârda âdileştirir, belki çirkinleştirir." İzah eder misiniz? "İştirak-i amal-i uhrevi" ile "teşarük" arasında ne gibi farklar var?

"**Teşarük**", ortaklık anlamındadır. Ortaklık manasında ise gayrılık ve başkalık manası hükmeder. Ortak olan insanlar arasında tam bir kaynaşma ve imtizaç olmaz ve olamaz. Zira her ortağın bir hissesi, bir meziyeti vardır. Bu meziyetini ve hissesini ortaklık için feda etmez, muhafazaya çalışır.

Ortaklığın biri, maddi diğeri manevi olmak üzere **iki yüzü** vardır.

Maddi yüzünde ortaklık iyi ve güzeldir. Zira her meziyet ve hisse sahibi kendi alanında başarılı olduğu için, eser ve ürün hızlı ve büyük olur. Bir nevi teşrik-i mesai ve branşlaşma o esere sürat ve kalite getirir. Zira herkes kendi alanına düşen şey ile meşgul olduğu için, o alanda hem meleke hem de kalite kazanır.

Ortaklığın manevi yüzünde ise durum tersinedir. Manevi işlerde işler, maddinin tersine işler, yani ihlas ve samimiyete bakar. Kişi ne kadar cemaat içinde erise, o kadar faydalı olur. Burada meziyet ve hisseler cemaat namına kullanılmaz ise, cemaatin birlik ve samimiyetini bozar. Bu da cemaatin ruhunu zedeler.

Bu yüzden manevi işlerde ortaklık değil, **teavün** esas olmalıdır. Zira teavünde teşarükün aksine meziyet ve hisseler cemaat için vardır, şahsın benlik duygusu yoktur, gönüllülük esastır. Manevi işlerde **teavün** yani yardımlaşmak, maddi işlerde ise **teşarük** yani ortak hareket etmek esastır.

Üstat bu tespiti, Osmanlı'nın fetva kurulu olan Dârü'l-Hikmet'in yeterli şekilde hizmet edememe gerekçeleri için yapıyor.

"Dârü'l-Hikmet eczaları, kabil-i imtizaç, belki de ihtilât değil. Şahsî meziyetleri vardır. Cemaat ruhu tevellüd etmedi. Ene'ler kavîdir, delinmedi ki, bir 'nahnü' olsun. Ben, biz olmadı. Mesailerinde teşarük düsturuyla işe girildi, teavün düsturu ihmal edildi."

"Teşarük, maddiyatta eseri azîmleştirir, fevkalâde yapar. Maneviyat ve efkârda âdileştirir, belki çirkinleştirir."

"Teavün düsturu bunun tamamen aksidir. Maddiyatta cemaate nisbeten pek küçük, fakat yalnız bir şahsa nisbeten büyük eserlere vasita olur. Ma neviyatta ise, eseri harikulâde derecesine is'âd eder."(1)

"Teşarük", burada branş ve mesai kavramına bakıyor. Mesela, ilmi bir mecliste çalışan her bir üye kendi mesai ve branşı üstüne çalışıp kendi mizaç ve meşrebine göre hareket ediyor. Sair üyeler ile aralarında bir yardımlaşma ve dayanışma yok. Belki bu tarz hareket maddi ilimler açısından geçerli ve güzel bir kaide olabilir, lakin bu kuralı manevi sahaya ve manevi alana tatbik edersek tersi bir durum oluşur.

Mesela, kimya ilmi ile fizik ilmi birbirinden bağımsız ve branş şeklinde gidebilir, ama tefsir ile hadis ilmi arasında böyle keskin bir hat koymak ve ayırtırmak aynı neticeyi vermez. Bir ayetin anlaşılmasında hadis ilmi çok ehemmiyetlidir. Bazen hadis olmadan ayetin hükmü anlaşılmaz.

Öyle ise sağlıklı ve etkili bir manevi eserin ortaya çıkması için ilmi heyetin bir vücudun azaları gibi birbirleri ile yardımlaşma ve dayanışma içinde olması gerekir.

Üstad Hazretleri bu hakikati kendi mensubu olduğu **Dârü'l-Hikmet'te** tam manası ile göremediği için nasıl olması gerektiğini tarif ediyor. Her meziyet sahibi kendi meziyetini manevi eserde gösterirse onda harmanlarsa, yani teavün ve tesanüd ile hareket ederse ortaya harikulade ve etkili bir eser çıkar.

Sorunun ikinci kısmına gelince;

Şirk, şirket, iştirak, ortaklık gibi kavramlar maddi işlerde büyük bir güce büyük bir menfaate büyük bir esere sebebiyet verebilir ve verdiği görüyoruz. **"Birlikten kuvvet doğar, bir elin nesi iki elin sesi var."** gibi atasözler de bu manayı teyit etmektedir.

Lakin aynı **şirk, şirket, iştirak, ortaklık** kavramları insanın kalp ve gönül dünyasında aynı etkiyi aynı gücü oluşturmadığı gibi, aksine yıkıma hatta kalbi ölüme sebebiyet veriyor.

Mesela, nikahlı (*nikah manevi bir sözleşmedir*) eşler arasına şirk girse, yani ikinci yabancı birisi girse güven, muhabbet ve saygı gider yerine kin, cinayet ve yıkım gelir.

Yine insanın kalbine para, makam, şan, şöhret, ihtiras vesaire gibi yabancı şirkler girse, o kalp ölmeye başlar. Oysa insan kalbi ancak bir tek Allah ile huzura ve tatmine ulaşabilir ve asla şirki ve ortaklığı kabul etmez.

Yine insanın düşünce ve tefekkür aleminde *-haşa-* iki ilah olsa işler karışır, kaos ve karmaşaya dönüşür ve insan büyük bir şaşkınlık ve ruhsal anarşi içine düşer. Oysa maddi alemde iki sermaye iki ortak güzeldi. Ama düşünce ve kalp dünyasında iki ilah gayet çirkin düşüyor.

"İştirak-i a'mal-i uhrevi" kavramı, insanların acizliğine binaen sevap ortaklığı olduğu için, teşarük kavramı içine girmez. İki müminin sevaplarını bir havuzda

---

depolayıp sonra kendi aralarında bölünmeden parçalanmadan paylaşması maddi iştirak gibi güzel bir dayanışma oluyor. Yukarıda birkaç örnekle anlattığımız manevi teşarük ise çok farklıdır.

(1) bk. [Tulûât, Müstehak Bir Ceza](#).